

Fra Kerte Sogneforstanderskabs protokol 1842-1867

Af *Knud Aarup*

1849 satte punktum for enevældens periode i Danmark, men systemet havde længe vist tegn på at gå op i fugerne. 1835 holdtes stænderforsamling for øerne i Roskilde, som ganske vist kun var en institution med rådgivende myndighed. Nok så betydningsfuld var måske den kongelige anordning af 13. august 1841 om oprettelse af sogneforstanderskaber i hvert sogn. Herved fik man forsamlinger, som i nogen grad var repræsentative for sognets beboere (sådan som man dengang fandt det rimeligt) og som havde ret til at afgøre adskillige vigtige sager i sognets tilværelse.

Naturligvis måtte sogneforstanderskabet have penge at råde over, når kommunale foretagender efter dets bestemmelse skulle sættes i gang. Det var ligetil, at disse penge måtte hentes hos dem, der havde midlerne, dvs. hos hartkornsejerne. En stor del af sognets beboere havde kun det strengt nødvendige til dagen og vejen; de fik ingen indflydelse. Men man fandt det rimeligt, at de, der kom til at betale skatterne, også måtte være de bedst egnede til at administrere de indkomne beløb. Der skulle ikke ødsles med offentlige midler, og det blev der bestemt heller ikke. Hartkornsejerne fik privilegeret valgret. For overhovedet at kunne deltage i valg til sogneforstanderskabet måtte man råde over mindst 1 tønde hartkorn. Men den, der var så heldig at råde over hele 32 td. hartkorn, havde ikke blot valgret, men var selvskreven som medlem af rådet.

Antallet af valgte medlemmer kunne alt efter sognets størrelse variere fra 4 til 9. Det endelige antal fastsattes af amtmanden. I Kerte sogn var i al fald ejeren af herregården Billeskov – baron Wedell – selvskreven. Og hvis det ikke var belejligt for baronen at deltage i møderne (hvad det i reglen ikke var), kunne han lade sig repræsentere ved sin forvalter, som også mest synes at have glimret ved sin fraværelse.

Desuden var sognepræsten fast medlem – ganske naturligt, da han i forvejen var administrator af skole- og fattigvæsenet, som nu skulle styres i

samarbejde med det nye forstanderskab og som udgjorde så vigtige områder, at beslutningerne herom indførtes i to særlige protokoller. Protokollen vedrørende forstanderskabets ordinære eller ekstraordinære møder, der i Kerte er ført omhyggeligt (men ikke altid let læseligt) lige fra første begyndelse, er derfor fattig på oplysninger om skole- og fattigvæsen, dog med enkelte undtagelser, hvor man gætter på, at man har glemt at få de specielle protokoller med til mødet og derfor har indført beslutningerne i den almindelige protokol.

Men også andre end de »folkevalgte« eller privilegerede medlemmer kunne deltage i forstanderskabets møder. I den kgl. anordnings §2 bestemmes, at »Herredsfogden og Birkedommeren er ogsaa berettiget til at tiltræde Sogneforstanderskabets Samlinger med Stemmeret«, hvad de ofte gjorde, og de kunne endda forlange særlige møder afholdt.

Sogneforstanderskabet valgte selv sin formand for ét år ad gangen, men denne kunne genvælges, hvad han ofte blev. Han kunne dog, hvis han havde fungeret ét år, undslå sig for at blive genvalgt i to derpå følgende år. Denne ret gjaldt dog kun de valgte medlemmer, ikke præsten eller de selvskrevne hartkornsejere; der fulgte altså en særlig forpligtelse med at være privilegeret.

4. marts 1842 blev den historiske dag, hvor det nyoprettede sogneforstanderskab afholdt sit første møde. Det fandt sted i Faurskov Mølle hos møller Hans Andersen. Det omstændelige referat er nedskrevet med pastor Baumanns sirlige skrift. Ved siden af hans signatur står birkedommer Jeppesens, hvorpå følger endnu 6 navne: Rasmus Hansen (Ørsbjerg), Peder Sørensen (Ørsbjerg), Mads Hansen (Hjerup), Jens Holme (Nyfæste), Jørgen Findsen (Bjørnemose) og Hans Andersen (Faurskov Mølle). Der skulle holdes adskillige møder, før baron Wedells underskrift er med: Han har måske ikke straks set sin interesse i at deltage i dette nymodens foretagende. Den kom senere hen.

I den kgl. anordnings §17 fastslås som den første af de ting, sogneforstanderskabet skal beskæftige sig med, at det »i Forbindelse med Politimesteren have at drage Omsorg for, at Sognet er forsynet med de fornødne Biveie, og at disse forsvarlig vedligeholdes, og naar Omstændighederne fordrer det, grundforbedres«. Der skal også føres tilsyn med, at det besluttede vejarbejde forsvarlig udføres, hvad enten det saa forrettes af de vejpligtige in natura, eller det er bortliciteret eller på anden måde

Postkort: Kerte 1905.

bortaccorderet. »Ogsaa skal Sogneforstanderskabet vaage over, at rigtig Omgang iagttages ved Sognekjørsel«.

Vejvæsenet kom i de følgende år til at fylde særdeles meget i forhandlingsprotokollen og gav ofte politimesteren anledning til at gribe ind, hvilket vist også var tiltrængt.

§18 bestemmer, at Sogneforstanderskabet »bliver at høre, inden der meddeles Nogen Bevilling til at hæve Bropenge, til at holde Kro, til at drive Handel«. Og i §20 står, at »Sogneforstanderskabet skal søge at forhindre Betleri og Løsgænger, og derved understøtte Sognefogderne i Opfyldelsen af de disse paahvilende Pligter. Ogsaa i andre Henseender bør Sogneforstanderskaberne paa lige Maade bidrage til at fremme og opretholde god Politiorde«.

Hvad der menes med det sidste punkt, er ikke helt klart, men der kom snart en situation, hvor spørgsmålet blev aktuelt.

Allerede i første møde stilledes man imidlertid på en barsk måde overfor problemet betleri, hvilket siger noget om tidens sociale indstilling. Dengang kunne den, der var i nød, ikke henvende sig til noget bistandskontor, men kunne nok i ganske særlige tilfælde anmode Sogneforstan-

derskabet om en håndsækning. Der var dog en uskreven ret til at tigge, navnlig ved juletid, men det fandt dog også sted året rundt, hvilket voldte nogen ulejlighed hos de mere velbjergede. Retten til tiggeri havde dog den begrænsning, at den kun måtte udøves i ens eget hjemssogn, hvilket øjensynligt ikke altid blev overholdt.

I mødet d. 4. marts 1842 meddeler formanden, at han har modtaget flg. skrivelse: »Fra Skydebjerg Sogneforstanderskab var indløben Anmodning om, at Kerte Sogns Beboere vilde herefter *afholde sig fra at give til omvankende Tiggere*, navnlig fra Skydebjerg Sogn, men lade disse anholde og ved Sognefogden bringe til vedkommende Politimester. Paa denne Anmodning indlod man sig, i Erkendelse af dens heldbringende Følger, dog uden at forpligte sig til den sidste Passus, at anholde og aflevere Betlende, og bestemte til dens Iværksættelse, at samle næstkomende Søndag Sognets Mænd, for instændigen at paalægge disse, i intet Tilfælde at give Nogetsomhelst til fremmede Fattige«.

Når sognets mænd skulle samles »næstkommende Søndag«, betød det, at der efter gudstjenesten blev indkaldt til sognestævne (eller kirkestævne) ved hjælp af en særlig tavle, som endnu hænger i kirkens våbenhus og som har været i brug endnu ved midten af 20. århundrede, når offentlige meddelelser skulle gives beboerne.

Men også et andet alvorligt problem blev forelagt de nyvalgte ved deres første møde. Det blev fremført af birkedommeren, som bemærkede, at »han havde Formodning om, at Husmand Lars Christiansen og Gaardmand Hans Pedersen af Ørsbjerg Overbyende skulde befatte dem med utilladelig Brændevinsudsalg, idet de ikke allene i Laugforsamlingerne *udskienke Brændevin* men endog imod Betaling udlevere dette af deres Huse, og in specie skal det være Tilfældet, at fornævnte Gmd. Hans Pedersen overlader Smedegjæsterne sammesteds Brændevin imod Betaling. Da der nu som bekjendt er et privilegeret Værtshus i Ørsbjerg, der svarer Afgift af sit Privilegium, saa enhver, der ønsker Brændevin, kan gaa hen at nyde samme, saa var det Politimesterens Ønske saavel af denne Grund som ogsaa med Hensyn til, at ethvert Brændevinsudsalg er stridende mod Anordningen, at det ærede Forstanderskab vilde lade undersøge om og forsaavidt Formodningen om, at de tvende nævnte Mænd skulde uberettiget udsælge Brændevin, er rigtigt eller ikke, og i bekræftende Tilfælde advare dem at afholde sig derfra, samt i Tilfælde af

at slig Advarsel ikke frugter, derom at underrette Politimesteren til videre Foranstaltning«.

Sogneforstanderskabet samtykkede i denne henvendelse og gjorde det vel med glæde, eftersom man havde økonomisk interesse i, at Ørsbjerg kro trivedes vel og kunne betale en årlig afgift til kommunekassen. Dog undlod man ikke at give en advarsel ogsaa til kromanden. Herom oplyser protokollen: »Da det desuden er vitterligt, at Kromand Hans Frandsen undertiden holder *Spillegilder om Helligaftenene*, blev Sogneforstanderskabet anmodet om at advare ham i saa Henseende samt om overhovedet at iagttage sit Privilegiums Forpligtelser«.

Der var endnu 2 punkter på dagsordenen ved sogneforstanderskabets første møde. Det ene gjaldt »Kirkegaardens Vedligeholdelse og Forskiønnelse«, hvormod præsten tidligere havde udsendt et »Cirkulære«, som nu godkendtes af sogneforstanderskabet. Deri bestemtes, at »enhver Hartkornseier har at betale 4 sk. saavel af hver hele som Brøktønde Hartkorn til Kirkegaarden«. Mødereferatet slutter med en udførlig gengivelse af »cirkulæret«, der viser sig at være et forslag til bedre pasning af kirkegården. Den lidt omstændelige indledning lyder således: »Overbeviist om at det er et lige saa almindeligt som skjønt Ønske for mine kiære Sognebørn at see det Sted, hvor deres Fædre hviler og hvor de selv venter engang at finde en værdig og uforstyrret Plads efter Livets Arbeide og Møie, baade ordentlig vedligeholdt og anstændigen prydet, saaledes som Tilfældet allerede længe har været med de andre Kirkegaarde paa Grevskabet, har jeg ikke taget i Betænkning at komme dette Eders billige Ønske imøde ved at bringe Følgende i Forslag: 1. At vor Kirkegaard, hvis Udseende nu langt fra er passende eller svarende til vor sjælden smukke Kirke, (tildeels en Følge af, at Enhver hidtil behandlede sit Leiested som han bedst kunde eller vilde) herefter overdrages til en enkelt Mands Omsorg og Behandling, om hvis Dygtighed og gode Villie man er overtydet... 4. At hans aarlige Løn bestemmes til 10 Rdlr., hvilke udbetales ham maanedsviis med en Quotadeel i Tiden fra Mai til November...«

Man får unægtelig fornemmelsen af, at Kerte kirkegård hidtil havde ligget hen i rod og været i dårligere tilstand end andre kirkegårde i nabolaget, men at der nu var vilje til at bringe sagen i orden. Kirkens sager er ikke sogneforstanderskabet uvedkommende, om end det er præsten og kirkeværge, der skal ansætte en mand til at udføre arbejdet. Det drejer sig dog

kun om vedligeholdelse, ikke om egentligt graverarbejde, som påhvilede den enkelte gravstedejer og hans folk. Sogneforstanderskabet skulle snart få flere sager kirken vedrørende til behandling.

Vejvæsenet, der blivet et af Forstanderskabets vigtigste arbejdsområder, får mere plads ved det næste møde, der holdes efter anmodning fra birkedommeren. Denne bad forstanderskabet »om at opmaale og paa en Liste antegne Kerte Sogns Biveie, Broer og Steenkister samt anføre, hvor mange nye Broer og Steenkister der paa bemeldte Veie maatte eragtes fornødne tilligemed Oplysning om, hvorledes og af hvem de nævnte Broer og Steenkister vedligeholdes og de eventuelle nye ere at bekoste«.

Det tog tid at få vejvæsenet under kontrol, men en begyndelse var gjort. Allerførst måtte sogneforstanderne ud at lede efter grus:

»Aar 1842 Løverdagen den 21. Maj var Sogneforstanderskabet for Kjerte Sogn forsamlet i Ørsbjerg i Anledning af foregaaende mundtlige Ventilationer om at erholde Gruus til Fyldning paa Sognets egne Veie, nemlig By, Kirke og Mølleveie m.v. Ved denne Forsamling foruden de ordinære Sogneforstandere var nærværende Politimesteren paa Grevskabet Wedellsborg, Birkedommer Jeppesen fra Kjerlingebjerg, hvem Formanden, Pastor Baumann i Kjerte, begjærede ville i Forening med Sogneforstanderne lede nærværende Samling i Betragtning af, at han, da det var Helligdag imorgen, ønskede i Aften at være nærværende hjemme«. Sogneforstanderne havde forud undersøgt »paa hvilke Steder der i Sognet fandtes det mest tjenlige Gruus til Veifyldning og bequemst beliggende med Hensyn til de i Sognet værende Veies forskellige Beliggenhed«.

Man tilbød nu de forskellige ejere af grusgrave at lade Sognet erholde berettigelse til at tage grusfyldning til vejene »mod billig Betaling eller mod Betaling efter uvildige Mænds Skjønnende og Bedømmelse«, men det ønskede de fleste ejere ikke at gå med til godvilligt, hvorfor sagen måtte forelægges amtet.

Da man endelig fik rådighed over grus, måtte sogneforstanderskabet træffe bestemmelse om, hvem der skulle yde kørsel og mandskab til arbejdets udførelse. Det må formodes, at sognets beboere i adskillige år endnu måtte færdes på veje, der nærmest var kendelige som dybe hjulspor, men begyndelsen til bedring var dog gjort.

Det kunde også ske, at sogneforstanderskabet stod splittet i vejsager. Et forslag fra Ørsbjerg-medlemmerne om, at sognet skulle udrede alle udgif-

ter til køb af grus, blev mødt med modstand fra Hjerup og Faurskov, hvor man havde grus nok til eget brug og derfor ikke ville være med til at betale for de andres grus.

Også fra anden side kunne der komme vanskeligheder. I mødet d. 8. april 1859 blev der af gmd. Lars Jørgen Madsen i Hjerup klaget over, at baron Wedell havde nægtet at deltage i de forestående vejarbejder i Hjerup, skønt Billeskov efter sit hartkorn var forpligtet til at istandsætte en ret stor strækning. Der synes at have været en kurre på tråden mellem forstanderskabet og baronen, der netop var trådt tilbage som forstanderskabets formand. Det var nok denne episode, der gav anledning til, at sogneforstanderskabet sendte en klage til amtet over baronen og hans embedsførelse som formand i flere perioder, hvilket medførte en klage fra baronen over forstanderskabets optræden. Det er naturligvis også muligt, at baronens vægring ved deltagelse i vejarbejdet må ses som udslag af irritation over sogneforstanderskabets klage til amtet. I protokollen skrives således:

Aar 1859 d. 5. Januar afholdtes ekstraordinært Møde i Skolen efter Sammenkald af Forstanderskabets ældste Medlem, J. Hansen af Faurskov.

Da den i Mødet forrige 7. December valgte Formand, Pastor Høgh, har protesteret mod sit Valg til Forstander, paatog J. Hansen sig foreløbig at fungere som Formand.

Til Skolepatron for 1859 valgtes Baron Wedell.

.....

Det vedtoges, at Per Degn skulde forsørges ved Omgang, blivende een Dag for hver fuld Tønde Hartkorn. Han begynder paa Nyfæste.

.....

Aar 1859 d. 8. April holdtes i Følge den Dagen forud tagne Bestemmelse Forstanderskabsmøde i Skolen. I den konstituerede Formands Forfald paatog Gdmd. Anders Madsen sig, efter den konst. Formands Henstilling, at lede Forhandlingerne.

Gmd. Lars Jørgen Madsen tilmeldte Forstanderskabet, at han paa Hjerup Bys Vegne havde anmodet hans Højvelbaarenhed Baron Wedell af Billeskov om med Hjerup By at deltage i de forestaaende større Vejarbejder – at Baron Wedell havde nægtet dette – og at nu Hjerup By ved L.J. Madsen forespurgte sig hos Forstanderskabet, om hvorledes den lige

overfor denne Nægtelse havde at forholde sig. Den forment nemlig at have Ret til at fordrø Billeskovs Deltagelse. –

Forstanderskabet var med Hjerup By enig om, at Billeskov ikke med Rette kunde nægte at deltage i Vejarbejdet. Da der efter Billeskovs Hartkorn tilkommer det over 1000 Favne, formener Forstanderskabet, at det kunne tildele Billeskov mindst Vejstykket fra Middelfart Landevej til Jens Sørensen Hus i Hjerup (Regulativets Nummer 1), hvilket udgør ca. 1500 Alen, altsaa Halvdelen af, hvad der kunne tilkomme det. Forstanderskabet anmoder da Hjerup By om at tage fat paa dens øvrige Vejstykker, i det Haab, at Billeskov da vil behandle ovenmeldte Vejstykke.

.....

Sogneforstander Baron Wedells Klage (see herom ved 11. April) lyder saaledes: Efter i 3 Aar at have fungeret som Kjerte Sogneforstanderskabs Formand, afgik jeg efter eget Ønske ved Udgangen af forrige Aar og valgtes da til Skolepatron. Jeg har ingensinde haft Grund til at antage, at mine Colleger i Forstanderskabet haver været misfornøjede med min Embedsførelse, og blev derfor meget forbavset ved under 11. April at modtage indlagte Skrivelse, hvor jeg anklages for Pligtforsømmelse. Jeg antager, at der sigtes til min Fraværelse fra 3 Forstanderskabsmøder – det ene et ordinært, som af Formanden var ansat til en Markedsdag, da jeg havde Forretninger i Assens – det andet et ekstraordinært, bestemt paa ovenomtalt ordinære Møde til Dagen efter, den Dag, da det 3. ogsaa ekstraordinære Møde holdtes, havde jeg hele Formiddagen Forretninger som Skolepatron. Da jeg i det hele ikke kan antage, at en Forstander er pligtig til at overvære ethvert Møde – hvad der ligefrem ville stride mod den Bestemmelse i Communalloven, at et Møde kan tage gyldige Beslutninger, naar over Halvdelen af Medlemmerne ere tilstede, kan jeg ikke andet end tro mig forurettet ved indlagte Forstanderskabsskrivelse, hvor jeg uden videre anklages for Pligtforsømmelse. Jeg tillader mig derfor herved ærbødigt at anmode Amtet om at affordre Forstanderskabet en Motivering af dets Optræden imod mig, og om, hvis Forstanderskabet ikke skulle kunne yde denne, da at give det at forstaa, at det ikke er berettiget til at sende lignende Skrivelse.

Billeskov 4. Mai 1859

J. Wedell

Til Fyens Stiftsamt.

I Anledning af ovenanførte Klage afgives under 14. Mai følgende Erklæring. Efter Amtets Ordre i Skrivelse af 7. dennes meddeles herved i Anledning af Baron Wedells Klage af 14. f. M.: At Hr. Kammerherre Baron Wedell i længere Tid har forsømt de Pligter, der paahviler ham som Sogneforstander, vil Amtet formentlig blive overtydet om ved at gennemlæse medfølgende verificerede Udskrift af Kjerte Sogneforstanderskabs Forhandlingsprotokol. Skulde imidlertid flere Beviser udkræves, for at godtgøre Nødvendigheden af den Hans Høivelbaarenhed givne Advarsel, ville saadanne uden Vanskelighed kunne produceres. Sin Virksomhed som Skolepatron vilde Hr. Baronen have handlet rettere i at forbigaa med Tavshed, da Frugterne deraf hidtil have været meget lidet kjendelige. Hvad endelig Hans Høivelbaarenheds Fortolkning af Communalloven angaar, kan Forstanderskabet heller ikke i dette Punkt være enigt med ham, da det formener, at bemeldte Lov... ved at optage den Bestemmelse, at et Møde kun kan tage gyldige Beslutninger, naar over Halvdelen af dets Medlemmer ere tilstede, ikke har haft til Hensigt, som den ærede Klager synes at antage, at begunstige unødvendige Udeblivelser fra Møderne, men kun at betage de ikke mødende Medlemmer Ret til at protestere mod det i et ikke fuldtalligt Møde vedtagne.

Kjerte den 14. Mai 1859.

Da pastor Baumann rejste fra sognet i 1847, efterfulgtes han af pastor Høgh, der også valgtes til formand. Efter at have fungeret i nogle år, protesterede pastor Høgh mod at blive genvalgt som formand, men protesten blev ikke taget til følge. I 1855 blev baron Wedell imidlertid medlem og vel at mærke *valgt* medlem. Han blev straks formand, fungerede i 3 år og blev ved sin afgang udnævnt til skolepatron.

Man aner, at præsten og baronen har haft samarbejdsvanskeligheder. Da baronen havde virket et år som formand, noteredes i protokollen d. 2. februar 1858: »En Skrivelse fra Sognepræsten, Pastor Høgh, fremlagdes, hvori denne nægter at give Møde i Forstanderskabet. Formanden (dvs. baronen) vil desangaaende indgaa med en Forespørgsel til Amtet«.

Amtet har formodentlig gjort opmærksom på, at præsten havde mødepligt. Hans underskrift findes igen ved mødereferatet d. 3. august 1858, men da var baronen fraværende! Mens baronens underskrift nu helt forsvinder fra protokollen, findes præstens der stadig – dog ikke som for-

mand – lige til sogneforstanderskabet ophører med at eksistere og fra 1. januar 1868 afløses af sognerådet, der ikke har selvskrevne medlemmer. Men i rådets første møde vælges præsten til sammen med to andre at bestyre »de Fattiges Kasse«. –

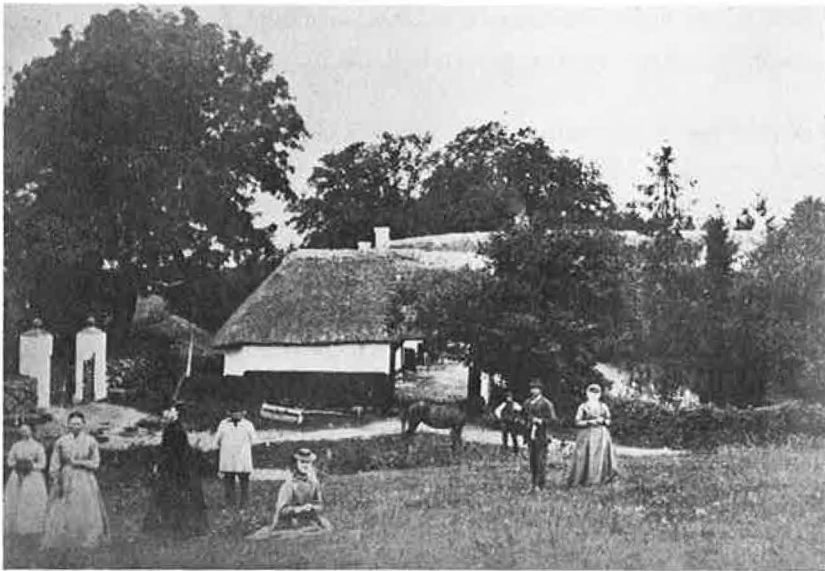
Tidligere er omtalt sogneforstanderskabets hverv som ansvarlig for kirkegårdens udseende. Det synes også at have haft et vist ansvar for kirkegangen – navnlig ungdommens. Derom vidner en skrivelse fra skoledirectionen fremlagt i mødet d. 20. marts 1843.

1843 d. 20. Marts afholdtes et Extramøde af Kierte Sogneforstanderskab i Anledning af en Skriv. fra Hr. Birkedommer Jeppesen af 19. f. M., hvori denne anmoder om at lade 1 af dets Medlemmer møde i Wibye Kro Fredagen d. 20. Marts Kl. 10 Form. for at overvære den dér afholdende Licitation over Vedligeholdelsesarbejderne paa de mindre Landeveie herunder Jurisdictionen. Til saaledes at afgive Møde valgtes efter fælles Overenskomst Sogneforstander Jens Holme.

I samme Møde gjorde Sognepræsten Forstanderskabet bekient med nedenstaaende Skrivelse fra Baag og Vends Herreders Skoledirection, hvilke man fandt passende at optegne ogsaa i Forstanderskabets Forhandlingsprotokol til senere Underretning.

»Til Sogneforstanderskaberne i Baag Herred«.

Under den sikre Forudsætning at de ærede Sogneforstandere, som de erkient dygtigste og retsindigste Mænd i Kommunerne, ere enige med Skoledirectionen i, at en tidlig Gudsfrugt bringer Held og Velsignelse over de Unges Liv i Fremtiden, henvende vi os til dem med den Anmodning, at de, efter bedste Evne, vilde anvende deres Indflydelse i Menighederne til at bevirke en stadig og regelmæssig *Kirkegang* af Skoleungdommen i Overensstemmelse med Anordn. af 29. Julii 1814 §19. Den Ligegyldighed for Guds Huus, der paa saa mange Steder synes hos den voxende Ungdom, den vi i de tidligere Aar holdet til at besøge Kirken, tør vi haabe vilde blive langt sjældnere, naar de agtbare Sogneforstandere hver i sin Kreds, ved Opmuntringer og Erindringer ville, saavidt det staar til dem, itide antage sig denne vigtige Sag, ligesom vi holde os forvissede om, at de Tvangsmidler for Skolebørnene over 12 Aar, som Skoleanordningen hjemler, ville blive overflødige, naar samtlige Sogneforstandere for deres eget Vedkommende og vel Paamindelser som Skoleforstandere

Kerte præstegård ca. 1870. I forgrunden til venstre pastor Høegs 4 døtre, i baggrunden (i hvid jakke) pastor Høeg. Til højre for indkørslen fru Høeg og en af ægteparrets sønner.

ville understøtte Lærernes nidkiære og samvittighedsfulde Bestræbelser i saa Henseende.

Skoledirectionen for Baag og Vends Herreder 18. Januar 1843.

Bardenfleth

Seideling

Det har forhåbentlig glædet medlemmerne at blive betegnedes ikke blot som »ærede«, men som »de erkiendte dygtigste og retsindigste Mænd i Kommunen«. Skrivelsen var jo ikke blot undertegnet af provsten, men også af amtmanden. Denne sag fylder godt i protokollen. Mere kortfattet er referatet af to møder i 1859 angående Carl Øxendrupps kone, Karen Marie Larsdatter.

Aar 1859 den 22. Juli holdt Sfs. extraordinært Møde i Præstegaarden, i hvilket det énstemmigt blev vedtaget i Henhold til Amtets Skrivelse af 9. dennes strax at tage Børnene fra Karen Marie Larsdatter. Børnene bestemtes foreløbig udsatte det ene hos Huusmand Hans Andersen i

Kjerte for en daglig Godtgjørelse af 20 sk., det andet hos Huusmand Jens Larsen, Faurskov, mod en passende Betaling.

Aar 1859 den 6. September holds Sfs. ordinært Møde hos Anders Madsen. Under dette Møde indfandt sig Karen Marie Larsdatter, Carl Øxendrupps Kone, og forholdt sig saaledes, at Forstanderskabet blev nødt til at afbryde Forhandlingerne, til hun ved Sognefogedens Hjælp blev skaffet ud. – Man vedtog at anmelde det passerede for Amtet. Videre blev i dette møde ikke forhandlet...

<i>Høgh</i>	<i>Jeppe Hansen</i>	<i>Lars Jørgen Madsen</i>	<i>Anders Madsen</i>
	<i>Anders Nielsen</i>	<i>N. Hansen</i>	<i>Jørgen Findsen</i>

Hvad Karen Marie Larsdatter ved den lejlighed sagde til sogneforstanderne nævnes ikke, men det har næppe været på linje med provstens ord om »de erkiendt dygtigste og retsindigste Mænd«. Ordene har næppe været egnede til gengivelse, hverken i protokollen dengang eller på tryk i dag. Forstanderskabet blev faktisk så fornærmet, at man besluttede, at konen som straf for sin optræden skulle indsættes i tvangsarbejdsanstalten i Odense i 4 uger! Og skønt birkedommer Brun i et ekstraordinært møde kom med et (indviklet) »dissentierende votum«, fastholdt sogneforstanderskabet »den eengang vedtagne resolution«. Sagen indankedes for amtet, og man tør vel gætte på, at straffen ikke blev exekveret. Sogneforstanderskabet har så vel trøstet sig ved, at det dog havde forsøgt med bedste vilje at efterkomme §20 i den kgl. anordning af 13/8 1841 om, at det bør »bidrage til at fremme og opretholde god Politiorden«. Protokollen har forøvrigt en efterskrift: »Lars J. Larsen Kollihuus for Kjørt tvende Læs Brænde til Carl Øxendrupps Kone for Sognets Reining. Summa 1 rdl. 2 sk.«

Sogneforstanderskabet har jævnligt fået anmodning fra fattige om hjælp i særlige tilfælde. Man havde også visse midler at råde over; de var ikke rigelige og indkom ikke regelmæssigt. 3. august 1856 var der til fattigkassen indbetalt 15 rd. som mulkt for hunde uden mundkurv samt 1 rd. for et skovbal i Ørsbjerg skov. Hver ansøgning om hjælp overvejedes nøje. Jens Jensen fra Nedermarken fik ikke de ønskede tørv til sin moder, der var enke. Men der tilstodes Karen Kokke lærred til en særk. Det samme fik Dorthe Davids, og Christiane Højgaards fik lærred til et lagen. Større

beløb kunne også bevilges: »2. februar 1858 tildeltes Anders Peersen en Erstatning af 5 rd. for at have forsørget afdøde Christiane Pedersdatter i et Fjerdingaar«.

Den, der slet ikke kunne ernære sig selv, kom som før nævnt »paa Omgang« hos sognets hartkornsejere, dvs. blev bespist én dag på hver gård, men det blev nu ikke altid uden modydelse. 18. april 1843 læses: »En Omgangsliste for Fattiglem Claus Andersen fremlagdes og billigedes, og tillige blev man enig om, at bemeldte Fattiglem herefter skulde være forpligtet til at paatage sig en Stodderkonges Forretning i Sognet, den eneste Maaede, hvorpaa han kan erstatte dets Beboere nogle af de med ham forbundne Udgifter«. Omtalte »forretning« har formentlig bestået i at jage udensogns tiggere væk fra sognet. Han må have udført sit arbejde på tilfredsstillende måde, for nogle år senere figurerer stodderkongen på kommunekassens regnskab (1861) som kommunalt ansat. Både i februar og marts er hans løn udbetalt med 4 rd. og 1 mk. Den kommunale ansættelse har måske givet titulære aspirationer. I al fald opføres han efter 1. april som »Fattigfoged« – dog uden lønforhøjelse. –

Også beboernes helbred og sikkerhed må sogneforstanderskabet tage sig af. En mand, hvis søn lider af en øjensygdom, får bevilget kørsel til en læge i Middelfart. Man må også være fremskuende. Protokollen for 6. okt. 1857 meddeler: »Under en muligt indtrædende Koleraepidemi bestemtes et i Kjerte By beliggende Huus »Skomagerhuset« kaldet, til Lazareth«. (Kertevej 42).

I et ekstraordinært møde d. 5. maj 1850 vedtager man at sende ansøgning om, at pigen Christiane Pedersdatter af Ørsbjerg, som må »anses for at være farlig for den offentlige Sikkerhed, kan blive indlagt i Daareanstalten i Odense« – af frygt for den skade, hun muligen kunde tilføje andre. –

Det var ikke altid noget taknemligt job at være sogneforstander. Men en vis anerkendelse kunne dog vises af dem, der kendte problemerne indefra – nemlig rådet selv. Der står i protokollen: »Aaret 1860 d. 30. juli holdtes efter forudgaaende Lovlig Bekjendtgørelse Valgmøde i Ørsbjerg Kro Kl. 11 Formiddag for at vælge en Sogneforstander i Stedet for Gmd. Jeppe Hansen i Faurskov, der har frasagt sig ikke længere kunde være Medlem i Forstanderskabet paa Grund af tiltagende Svaghed«.

I Mødet den 14. August 1860 vedtog Sogneforstanderskabet at anmode den sidst fratraadte »hæderlige og virksomme Sogneforstander Gmd.

Jeppé Hansen af Faurskov om for Fremtiden at overvære dets ordinære Møder som *Æresmedlem*«. –

Sogneforstanderskabets sidste Møde holdtes 30. december 1867, hvor samtlige medlemmer var tilstede: Christen Pedersen (form.), Claus Rasmussen. Lars Jørgen Larsen. Hans Jørgensen. Peder Jørgensen. Jeppé Hansen. Willum Larsen.

Sogneforstanderskabets tid var forbi. Kjerte *Sogneråd* holdt sit første møde i Ørsbjerg Kro den 18. januar 1868. 3 af det afgående råds medlemmer fortsatte i det nye.